

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) เพื่อศึกษาการตัดสินใจใน
ระยะสุดท้ายของชีวิต ตามมุมมองผู้ป่วยไทยมุสลิมที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและได้เข้ารับการรักษา
ในโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลศูนย์ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ
สัมภาษณ์ผู้ป่วยไทยมุสลิมที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังจำนวน 375 ราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ป่วยไทยมุสลิมที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและ
ได้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลศูนย์ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ
ปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล และสงขลา

กลุ่มตัวอย่างและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยไทยมุสลิมที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วย
ประเภทสามัญของแผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม ในโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลศูนย์จำนวน
5 แห่ง โดยเลือกจังหวัดละ 1 แห่ง กรณีที่มีจังหวัดละ 2 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple
random sampling) เพื่อเป็นตัวแทนของโรงพยาบาล ผลการสุ่มได้โรงพยาบาลปัตตานี
โรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์ โรงพยาบาลสตูล โรงพยาบาลศูนย์หาดใหญ่ และโรงพยาบาล
ศูนย์ยะลา

จากข้อมูลสถิติผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลหอผู้ป่วยสามัญอายุรกรรม
และศัลยกรรม ทั้ง 5 แห่ง ในระยะ 1 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2545 มีจำนวน
16,440 ราย เทียบตารางสำเร็จรูปของไครซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างตาม
บุญใจ, 2544) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 375 ราย โดยเฉลี่ยโรงพยาบาลละ 75 ราย เลือก
กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณสมบัติดังนี้

1. ผู้ป่วยไทยมุสลิมเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง และไม่ได้อยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิต
2. มีอายุมากกว่า 18 ปี
3. มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. เทปบันทึกเสียงพร้อมตลับเทป 1 ชุด สำหรับบันทึกข้อมูลในการสัมภาษณ์
2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการตัดสินใจในระยะสุดท้ายของชีวิต ตามมุมมองของผู้ป่วย

ไทยมุสลิมใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และเติมคำ จำนวน 14 ข้อ ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสายสามัญและศาสนา อาชีพ สิทธิในการรักษา รายได้ ความเพียงพอของรายได้ บทบาทในครอบครัว การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา โรคที่เจ็บป่วยเรื้อรัง ระยะเวลาที่เจ็บป่วยด้วยโรคนี้ การวินิจฉัยในปัจจุบัน และจำนวนวันที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจในระยะสุดท้ายของชีวิต ตามมุมมองของผู้ป่วยไทยมุสลิม ซึ่งดัดแปลงจากสถานการณ์ของจิราญ (ม.ป.ป.) ซึ่งเป็นสถานการณ์การตัดสินใจในระยะสุดท้ายของชีวิต มีทั้งหมด 4 สถานการณ์ ดังนี้

สถานการณ์ที่ 1 การตัดสินใจเมื่อได้รับการช่วยฟื้นคืนชีพ

สถานการณ์ที่ 2 การตัดสินใจเมื่อต้องถอดเครื่องช่วยหายใจ

สถานการณ์ที่ 3 การตัดสินใจเมื่อได้รับการรักษาด้วยเครื่องช่วยหายใจ

สถานการณ์ที่ 4 การตัดสินใจเมื่อต้องได้รับการรักษาโดยการส่งต่อเพื่อรับการ

รักษาด้วยผ่าตัดใส่เครื่องกระตุ้นหัวใจด้วยไฟฟ้าชนิดถาวร

แบบสัมภาษณ์ ในแต่ละสถานการณ์ ลักษณะคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ คือ 1) คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจ ซึ่งมีตัวเลือกที่กำหนด 5 ตัวเลือก คือ รับการรักษาต่อ ยุติการรักษา ขึ้นอยู่กับทีมสุขภาพ ขึ้นอยู่กับญาติ และอื่นๆ 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ได้แก่ ปัจจัยด้านศาสนาอิสลาม ภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ผลลัพธ์ของการรักษา/การพยากรณ์โรค ภาระต่อครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ บทบาทในครอบครัว ความเชื่อถือในทีมสุขภาพ ประสบการณ์ในอดีต ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยอื่นๆ โดยแบบสอบถามชุดนี้ได้แปลเป็นภาษามลายูท้องถิ่นก่อนนำไปใช้โดยผู้ที่มีความรู้ด้านภาษาไทยและมลายูท้องถิ่น เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ (content validity)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้เครื่องมือส่วนที่เป็นสถานการณ์ของ จิรายุ (ม.ป.ป.) ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ในส่วนที่เป็นข้อมูลทั่วไป และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ผู้วิจัยนำไปหาความตรงตามเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลที่มีความรู้เกี่ยวกับจริยศาสตร์ 1 ท่าน อาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้ป่วยวิกฤติ และใกล้ตาย 1 ท่าน พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความสอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงตามข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. การตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability)

หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบเครื่องมือ และผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ โดยนำแบบสัมภาษณ์การตัดสินใจในระยะสุดท้ายของชีวิตตามมุมมองของผู้ป่วยไทยมุสลิม ไปทดลองใช้กับผู้ป่วยไทยมุสลิมที่เข้ารับการรักษาในแผนกอายุรกรรมและศัลยกรรม ที่มีลักษณะและคุณสมบัติใกล้เคียงคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 ราย เพื่อตรวจสอบความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ และทราบลักษณะของแนวคำตอบ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา และนำปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์อีกครั้ง ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ชั้นเตรียมการ

1.1 เตรียมตัวของผู้วิจัยดังนี้

1.1.1 เตรียมความรู้เกี่ยวกับแนวคิดระยะสุดท้ายของชีวิต การตัดสินใจในระยะสุดท้ายตามมุมมองของผู้ป่วยไทยมุสลิม หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม สังคม วัฒนธรรม คุณค่าความเชื่อของมุสลิม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลการศึกษา

1.1.2 เตรียมความรู้ด้านระเบียบวิจัยเชิงบรรยายและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ อันนำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้อง

1.1.3 เตรียมทักษะการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้วิธีการ สัมภาษณ์รายบุคคล (individual interview) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองทั้งหมด โดยการเตรียมตัวเกี่ยวกับทักษะการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.4 ศึกษาภาษามลายูท้องถิ่นเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

1.1.5 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ศึกษา ลักษณะการให้บริการ ฏระเบียบ ต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการวางแผนเก็บข้อมูล

1.2 ส่งโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาด้านจริยธรรม ต่อคณะกรรมการพิจารณา ทางด้านจริยธรรม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1.3 การเตรียมหนังสือแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะ พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาล ศูนย์ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นแหล่งข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ประสานงานในการ เก็บรวบรวมข้อมูล แนะนำตัว แจ้งวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย คุณสมบัติกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล และขอความร่วมมือใน การทำวิจัย

2. ขั้นตอนการ

เมื่อได้รับอนุญาตให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าฝ่ายการ พยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วยของโรงพยาบาลที่เป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อแนะนำตัว ชี้แจง วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งขออนุญาตศึกษา ข้อมูลผู้ป่วยจากแฟ้มประวัติผู้ป่วย มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยไทยมุสลิมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2.2 ผู้วิจัยแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล (ภาคผนวก ข) โดยในการพิทักษ์สิทธิของผู้วิจัยได้อธิบายให้ทราบถึงวิธีการสัมภาษณ์ เวลาที่ใช้ใน การสัมภาษณ์ ขณะสัมภาษณ์ขอบันทึกเทปเพื่อความถูกต้องในการบันทึกข้อมูล ซึ่งเทปบันทึกการ สัมภาษณ์ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ และลบทิ้งเมื่อการศึกษาสิ้นสุดลง ข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์จะนำเสนอในภาพรวม ไม่ระบุชื่อผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและให้เกิดความเสียหายใดๆ ต่อ กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย หากกลุ่ม ตัวอย่างยินยอมให้ความร่วมมือก็ให้กลุ่มตัวอย่างตอบตกลงด้วยวาจาหรือเซ็นชื่อ โดยให้กลุ่ม ตัวอย่างมีอิสระในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงความ คิดเห็นในการตอบแบบสอบถามได้อย่างอิสระ และเมื่อเข้าร่วมการวิจัย สามารถถอนตัวได้ตลอด ระยะเวลาของการทำวิจัย พร้อมทั้งขออนุญาตจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อดูข้อมูลจากแฟ้มประวัติ

2.3 เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบรับการเข้าร่วมวิจัยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นไว้เป็นแนวคำถาม พร้อมทั้งบันทึกเทปในการสัมภาษณ์ ในกรณีที่ผู้ปวยไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ ได้มีการสัมภาษณ์เป็นภาษามลายูท้องถิ่น โดยใช้เวลาประมาณ 30-60 นาที

2.4 หลังเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการแปลผลข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้นับที่กเทปมาถอดคำสัมภาษณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและร้อยละ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science/for window: SPSS version 10.0) และวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ของข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างของผู้ป่วยไทยมุสลิม นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รายบุคคล (individual interview) เกี่ยวกับการตัดสินใจในระยะสุดท้ายของชีวิต ตามมุมมองของผู้ป่วยไทยมุสลิมจากสถานการณ์ต่างๆ นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ตามหลักการของวอลท์ สตรีกแลนด์ และเลนซ์ (Waltz, Strickland, & Lenz, 1991) ดังนี้

2.1 กำหนดเนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการตรวจสอบ (define the universe of content to be examined) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ได้รวบรวมไว้ จากการจดบันทึก และจากเทปสัมภาษณ์รายบุคคล ถึงรายละเอียดของการตัดสินใจในระยะสุดท้ายของชีวิตตามมุมมองผู้ป่วยไทยมุสลิม ปัจจัยด้านศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลทั้งหมด

2.2 แจกแจงลักษณะเฉพาะหรือแนวคิดที่ต้องการวัด (identify the characteristics or concepts to be measured) เมื่อศึกษาข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการตัดสินใจในระยะสุดท้ายของชีวิตต่อสถานการณ์ที่กำหนด และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ตามแนวคิดของศาสนาอิสลาม และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในระยะสุดท้ายของชีวิต

2.3 เลือกหน่วยที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ (select the unit of analysis to be employed) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยไทยมุสลิมทั้งหมด นำมาเลือกเนื้อหาสาระที่สำคัญหรือหน่วยย่อยของเนื้อหาเกี่ยวกับการตัดสินใจในระยะสุดท้ายของชีวิต และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

กับการตัดสินใจ แล้วนำมาแจกแจงความถี่ ผู้วิจัยได้ใช้คำ (word) วลี (phases) กลุ่มคำที่มีความหมาย (theme) และข้อรายการ (item) โดยนำคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน จัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

2.4 จัดระบบหรือจัดทำแนวเรื่องเพื่อจัดประเภทของเนื้อหา (develop a scheme for categorizing the content) โดยวิเคราะห์ในลักษณะอนุมาน (deductive) ในส่วนที่เป็นลักษณะการตัดสินใจและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ส่วนข้อมูลด้านเหตุผลของการตัดสินใจใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะอุปนัย (inductive) ซึ่งเป็นข้อมูลต่างๆ ที่ปรากฏในบริบทจริง นำข้อมูลที่ได้ มาจัดแบ่งประเภท มีความหมายใกล้เคียงกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.5 การทดสอบจัดประเภทกลุ่มคำและการจัดทำรหัส (pretest the categories and coding instructions) มีการทดสอบเครื่องมือกับผู้ป่วยไทยมุสลิม โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งฟาวเวอร์ (Fower, 1986 cited by Waltz et al., 1991) ได้กล่าวว่า อาจจะต้องใช้ 10-20 ราย แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือตัดทิ้งก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 ราย

2.6 การฝึกฝนรหัสและกำหนดระดับความเที่ยงของการลงรหัสที่ยอมรับได้ (train code and establish an acceptable level of reliability) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยลงรหัสด้วยตนเองทั้งหมด โดยทำการศึกษาเนื้อหาที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาได้ทั้งหมดอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจกับเนื้อหาก่อนที่จะทำการแปลผล ผู้วิจัยได้ฝึกความชำนาญในการแปลข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเปรียบเทียบกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จนสามารถลงรหัสและแปลผลได้ เพื่อให้ได้เนื้อหาที่สามารถยอมรับและเชื่อถือได้

2.7 การดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (perform the analysis) คือ การลงรหัสข้อมูลจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแต่ละราย แยกไว้ในแฟ้มเก็บเอกสาร (data file) แล้วจัดให้เรียบร้อย และก่อนนำไปความถี่และหาค่าร้อยละ